

dr hab. Antoni Magdoń, prof UR¹

Katedra Polityki Gospodarczej

Uniwersytet Rzeszowski

Płatności bezgotówkowe w jednostkach administracji publicznej

WPROWADZENIE

Zastępowanie tradycyjnych form płatności, bazujących na gotówce i papierowych instrumentach obrotu bezgotówkowego, przez płatności bezgotówkowe stało się trendem niemal na całym świecie. Nowoczesne technologie informatyczne i telekomunikacyjne pozwalają na podniesienie sprawności i bezpieczeństwa oraz obniżenie kosztów realizacji płatności. Dzięki ich wdrożeniu można obserwować rozwój wielu innowacyjnych narzędzi płatniczych, które w szybkim tempie zaczęły odgrywać ważną rolę w wiodących gospodarkach świata. Ostatnio widoczny jest także wzrost konkurencji na rynku płatności detalicznych, który wynika z pojawienia się nowej grupy instytucji spoza sektora bankowego, realizujących płatności na podstawie innowacyjnych rozwiązań informatycznych, przede wszystkim systemów internetowych. Również na rynku polskim energicznie wzrasta wykorzystanie elektronicznych narzędzi płatniczych i systematycznie poszerza się zakres metod płatności dostępnych dla klientów [Polasik, Maciejewski, 2009, s. 13].

Przedmiotem obrotu gotówkowego i bezgotówkowego w ramach systemu płatniczego jest dokonywanie płatności (gotówkowej lub bezgotówkowej) [Żukowski, Żukowska, 2013, s. 22]. Płatności, innymi słowy rozliczenia pieniężne, oznaczają przeniesienie wartości pomiędzy stronami płatności i są zwolnieniem z zobowiązania strony zobowiązanej (dłużnika, płatnika) wobec drugiej strony płatności (wierzyciela, beneficjenta).

Płatności mogą być realizowane między dłużnikiem a wierzycielem w sposób bezpośredni, np. poprzez zapłacenie gotówką przez dłużnika do rąk wierzyciela (bezpośrednia płatność gotówkowa) lub za pośrednictwem jednego lub więcej podmiotów, głównie banków lub instytucji płatniczych (płatność pośrednia).

¹ Adres korespondencyjny: Uniwersytet Rzeszowski, Wydział Ekonomii, ul. M. Źwiklińskiej 2, 35-601 Rzeszów, tel.: +48 17 872 1685; e-mail: antoni.magdon@gmail.com; ORCID: 0000-0002-2113-4628.

Można wyróżnić następujące modele płatności pośredniej:

- płatność w pełni gotówkowa (np. fizyczne przekazanie gotówki przez pośrednika lub wpłata przez płatnika gotówki na pocztę i przekazanie jej w gotówce do beneficjenta w formie przekazu pieniężnego);
- płatność gotówkowo-bezgotówkowa (np. wpłata gotówki przez płatnika na rachunek bankowy beneficjenta, a po niej bezgotówkowe rozliczenie i zaksięgowanie otrzymanych środków na rachunku beneficjenta);
- płatność bezgotówkowo-gotówkowa (np. wypłata przez instytucję zajmującą się wypłatami świadczeń społecznych emerytury i renty do ręki beneficjenta za pośrednictwem poczty, której wcześniej w drodze bezgotówkowej na rachunek bankowy przekazano środki na wypłatę);
- płatność w pełni bezgotówkowa (płatność najczęściej przeprowadzana za pośrednictwem banków, w której na każdym etapie cyklu rozliczeniowego jest wykorzystywany pieniądź bezgotówkowy) [Żukowski, Żukowska, 2013, s. 23–24].

Innym ważnym podziałem płatności jest podział według rodzajów stron rozliczenia, co przedstawia tabela 1.

Tabela 1. Rodzaje płatności według stron rozliczenia oraz ich typowe przykłady

Wyszczególnienie		Wierzyciele		
		Konsumenci (C lub P)	Przedsiębiorstwa (B)	Instytucje publiczne (G)
Dłużnicy	Konsumenci (C - Consumer lub P - Person/Peer)	P 2 P (np. pożyczki, darowizny, zapłata za usługę)	C 2 B (np. płatności w sklepie, płatności masowe, spłaty kredytów)	C 2 G (np. płatności podatkowe, opłaty w urzędach administracji)
	Przedsiębiorstwa (B - Business)	B 2 C (np. wynagrodzenia dla pracowników)	B 2 B (np. zapłata za towary i usługi)	B 2 G (np. płatności podatkowe, płatności składek ZUS)
	Instytucje publiczne (G - Government)	G 2 C (np. emerytury, renty, zasiłki, wynagrodzenia dla pracowników)	G 2 B (np. zwroty podatków, zapłata za towary i usługi)	G 2 G (np. płatności z budżetu państwa dla jednostek budżetowych)

Źródło: [Żukowska, Żukowski, 2013, s. 24].

Celem artykułu jest przede wszystkim zaprezentowanie tematyki i znaczenia obrotu bezgotówkowego w Polsce. Uwagę skoncentrowano na korzyściach wynikających ze zwiększenia popularności obrotu bezgotówkowego dla jednostek administracji publicznej.

W artykule przyjęte zostały dwie hipotezy badawcze:

1. Obrót bezgotówkowy przynosi korzyści nie tylko gospodarce, ale także obywatelom i administracji publicznej.

2. Płatności bezgotówkowe odgrywają coraz większą rolę w jednostkach administracji publicznej.

Opracowanie powstało przede wszystkim na podstawie analizy fachowej literatury oraz informacji zawartych w raportach Narodowego Banku Polskiego, Ministerstwa Przedsiębiorczości i Technologii oraz Krajowej Izby Rozliczeniowej.

OBRÓT I PŁATNOŚCI BEZGOTÓWKOWE W POLSCE

Aby przedstawić poziom rozwoju obrotu bezgotówkowego w Polsce zaprezentowane zostały poniżej wybrane elementy polskiego systemu płatniczego w porównaniu z krajami Unii Europejskiej:

Tabela 2. Wybrane wskaźniki obrotu bezgotówkowego Polski na tle krajów Unii Europejskiej

Wskaźnik	Polska	UE
Liczba urządzeń akceptujących elektroniczne instrumenty płatnicze (terminali POS oraz imprinterów) na 1 mln mieszkańców w 2016 r.	13 815	24 702
Liczba wydanych kart płatniczych na jednego mieszkańca w 2016 r.	0,96	1,57
Liczba transakcji bezgotówkowych dokonanych kartami płatniczymi na jednego mieszkańca w 2016 r.	83,3	116,6
Liczba transakcji bezgotówkowych dokonanych pojedynczą kartą płatniczą w 2016 r.	84,2	62,7
Liczba transakcji bezgotówkowych zrealizowanych w pojedynczym terminalu POS w 2016 r.	5 848	3 955
Liczba transakcji bezgotówkowymi instrumentami płatniczymi na jednego mieszkańca w 2016 r.	147	239

Źródło: [Porównanie..., 2017].

Analizując powyższe wskaźniki zawierające porównanie Polski na tle krajów Unii Europejskiej można stwierdzić, że Polska wypada ciągle stosunkowo mało korzystnie, choć w niektórych przypadkach zaobserwowano pozytywne zmiany, które mogą świadczyć o dużej intensywności korzystania z bezgotówkowych instrumentów płatniczych wśród Polaków [Porównanie..., 2017, s. 44].

Obrót bezgotówkowy jest ważnym wskaźnikiem poziomu rozwoju gospodarczego danego kraju. Kraje wysoko rozwinięte są równocześnie liderami na rynku kart płatniczych, płatności internetowych, czy liczby rachunków bankowych, na co wpływa wiele różnych czynników, w tym przede wszystkim poziom zamożności społeczeństwa, zaufanie do instytucji finansowych oraz czynniki kulturowe. O korzyściach z rozwoju obrotu bezgotówkowego świadczą m.in. statystyki Europejskiego Banku Centralnego, szacujące ograniczenie

kosztów emisji i obsługi pieniądza gotówkowego, co oznacza wymierne korzyści dla budżetu państwa) [Żukowski, Żukowska, 2013, s. 400]. Wdrożenie obrotu bezgotówkowego dzięki zwiększeniu jawności dokonywanych operacji spowoduje zmniejszenie szarej strefy i wzrost dochodów do budżetu państwa. Wprowadzenie rozliczeń bezgotówkowych w świadczeniach emerytalno-rentowych oraz urzędach skarbowych może być korzystne dla organów publicznych. Podmiotem zainteresowanym wprowadzeniem obrotu bezgotówkowego jest również sektor bankowy, który korzysta z obniżenia kosztów obsługi gotówki, ograniczenia strat związanych z przestępstwami gotówkowymi, a także upowszechnianie różnorodnych nowoczesnych usług bankowych, a co za tym idzie – wzrost przychodów banków. Dla przedsiębiorców upowszechnianie obrotu bezgotówkowego przynosi wymierne korzyści związane z ograniczaniem kosztów gotówki (w tym z utrzymywaniu własnych punktów kasowych), oraz wygoda w dostępie do własnych środków.

Płatności bezgotówkowe w ostatnich kilkunastu latach zyskały znaczącą akceptację społeczną, a jednocześnie intensywnie się rozwijają. Wygoda, bezpieczeństwo, obniżenie kosztów obsługi biznesu i klienta indywidualnego to podstawowe zalety, dla których rynek płatności bezgotówkowych przeżywa gwałtowny rozwój. Systematycznie zwiększająca się oferta instytucji płatniczych i banków korzystnie wpływa na ogólną strukturę płatności masowych. Klient stał się wymagający, ale równocześnie otwarty na innowacyjne rozwiązania. Celem zwiększenia obrotu bezgotówkowego został przygotowany „Program rozwoju obrotu bezgotówkowego w Polsce na lata 2014–2020”. Ma on posłużyć zmniejszeniu kosztów obrotu gotówkowego oraz ograniczyć zjawisko wykluczenia finansowego. Z raportu Narodowego Banku Polskiego, z 2012 roku, wynikało, że większość stałych płatności jest realizowane przy użyciu gotówki. Wśród bezgotówkowych sposobów regulowania rachunków przeważa przelew za pośrednictwem bankowości internetowej. Szczególną grupą, którą program obejmuje, są osoby starsze. Do instytucji włączonych w jego realizację należą też Zakład Ubezpieczeń Społecznych i Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego. ZUS wypłaca świadczenia dla 7,5 mln osób, z czego połowa tej grupy odbiera emeryturę za pośrednictwem listonosza. Taka forma wypłaty to koszt ok. 300 mln zł rocznie. Forma bezgotówkowa jest niemal dziesięciokrotnie tańsza [Żukowski, Żukowska, 2013, s. 401–402].

Olbrzymie koszty dla państwa generowane są m.in. przez utrzymywanie kas w różnego rodzaju urzędach państwowych i instytucjach publicznych, w tym w wielu urzędach skarbowych lub urzędach obsługujących m.in. gminy czy powiaty. Ich likwidacja i zastąpienie realizowanych w nich płatności gotówkowych płatnościami bezgotówkowymi pozwoliłaby zredukować koszty, jakie generuje obsługa kasowa prowadzona przez ww. instytucje.

Innym przykładem są kasy w urzędach skarbowych, których utrzymywanie powoduje koszty dla resortu finansów. W niektórych krajach UE (np. w Wielkiej

Brytanii i Belgii) wpłaty podatków są możliwe tylko i wyłącznie w drodze bezgotówkowej na podany rachunek bankowy organu podatkowego. Wprowadzenie podobnego rozwiązania w Polsce, wymagające jednak zmiany ustawy – Ordynacja podatkowa, poskutkowałoby m.in. oszczędnościami w obszarze organizacji finansów publicznych [*Obrót bezgotówkowy – zalety...*, 2008, s. 20].

RODZAJE PŁATNOŚCI BEZGOTÓWKOWYCH

Obecnie wykorzystywane rozwiązania w obszarze płatności bezgotówkowych umożliwiają przyjmowanie płatności zarówno w trakcie bezpośredniej wizyty klienta (płatności bezpośrednie), jak i zdalnie – bez potrzeby wizyty klienta w danym punkcie [*Dlaczego warto...*, 2016, s. 4].

PŁATNOŚCI BEZPOŚREDNIE (NP. W KASIE URZĘDU)

W przypadku płatności realizowanych w sklepie, punkcie usługowym lub urzędzie możliwe są dwa rozwiązania: płatność kartą płatniczą lub płatność za pomocą aplikacji mobilnej w urządzeniu mobilnym.

PŁATNOŚCI KARTĄ PŁATNICZĄ

Karty płatnicze są wydawane klientom głównie przez banki. Karty umożliwiają dostęp do środków zgromadzonych na rachunku bankowym (karty debetowe) lub do kredytu (karty kredytowe). Do zrealizowania transakcji, poza kartą płatniczą, potrzebny jest po stronie odbiorcy np. urzędu, jeszcze terminal płatniczy (terminal POS – ang. *Point of Sale*) instalowany i obsługiwany przez agenta rozliczeniowego. Agent rozliczeniowy jest odpowiedzialny za prawidłowe przeprocesowanie transakcji oraz za rozliczenie z akceptantem. Po przeprowadzeniu transakcji przez klienta środki są przelewane na konto odbiorcy (czas jest zależny od umowy z agentem rozliczeniowym). Warto pamiętać, że karty płatnicze są najpopularniejszą formą bezgotówkowych płatności bezpośrednich, a szczególną popularnością cieszą się płatności zbliżeniowe (bezstykowe).

PŁATNOŚCI MOBILNE

Płatności mobilne dostępne poprzez aplikację na urządzeniu mobilnym są kolejnym rodzajem płatności bezgotówkowych. Akceptacja płatności mobilnych odbywa się poprzez podanie przez płatnika wygenerowanego na telefonie kodu, lub zbliżeniowo, jeśli urządzenie posiada odpowiednie parametry.

PLATNOŚCI ZDALNE (INTERNETOWE)

Płatności zdalne pozwalają na zatwierdzenie płatności m.in. za rachunki oraz usługi i towary oferowane przez Internet. Opłaty te można realizować m.in. poprzez płatności przelewem elektronicznym, z użyciem karty płatniczej lub aplikacji na telefonie. Dodatkowo warto też zwrócić uwagę na mechanizmy, takie jak np. polecenie zapłaty czy cykliczne płatności kartowe.

PLATNOŚCI PRZELEWEM ELEKTRONICZNYM

Duża popularność przelewów elektronicznych to efekt dużej popularności bankowości internetowej (posiada ją ponad 70% ubankowionych Polaków), a także niskich kosztów, po stronie nadawcy oraz akceptanta. Jest to metoda wykorzystywana także przy płatnościach urzędowych – klient dokonuje opłaty np. za zezwolenie i składając dokumenty przedkłada dowód opłaty. Dzięki uczestnictwu Narodowego Banku Polskiego w systemie Express Elixir w najbliższej przyszłości – płatności podatkowe, celne oraz ZUS będą mogły być realizowane jako przelewy natychmiastowe.

EPRZELEW (ZWANY RÓWNIEŻ JAKO *PAY-BY-LINK*)

Jest to specjalna forma przelewów elektronicznych, gdzie dane do płatności są przekazane do banku automatycznie, a o statusie realizacji przelewu akceptant jest informowany bezzwłocznie. Zastosowanie ePrzelewu wymaga od akceptanta posiadania platformy internetowej do kontaktu z klientem oraz połączenia swoich systemów IT z firmą świadczącą usługi przyjmowania płatności internetowych. W przypadku tej metody płatności klient ma dostęp do strony wybranego przez siebie banku, gdzie po zalogowaniu zatwierdza wypełniony już, czekający jedynie na autoryzację, przelew.

Dzięki płatnościom internetowym tuż po dokonaniu zapłaty system akceptanta dostaje powiadomienie o wniesieniu opłaty i może natychmiast rozpocząć procesowanie zamówienia (np. wydać zamówiony w urzędzie dokument) lub usługi (np. skierować automatycznie opłacony już wniosek do właściwej komórki organizacyjnej w urzędzie).

PLATNOŚCI KARTĄ PŁATNICZĄ

Na zbliżonej zasadzie jak ePrzelewy działają płatności zdalne z wykorzystaniem kart płatniczych. Tutaj akceptant również jest informowany o przeprowadzeniu płatności kartą od razu i konieczna jest integracja z dostawcą zewnętrznym, a klient – zamiast logowania się do bankowości internetowej – musi podać dane swojej karty płatniczej.

PŁATNOŚCI Z UŻYCIEM APLIKACJI MOBILNEJ

W płatnościach zdalnych mają zastosowanie aplikacje mobilne (np. Blik, Peo-Pay, MasterPass). W tym przypadku płatnik podaje na stronie płatności kod wygenerowany przez aplikację, lub skanuje kod QR, a następnie w swojej aplikacji zatwierdza płatność.

EBPP – ELEKTRONICZNA PREZENTACJA I PŁACENIE RACHUNKÓW

Usługa funkcjonująca pod skrótem EBPP (z ang. *electronic bill presentment and payment* – elektroniczna prezentacja i płacenie rachunków) świadczona przez kilka organizacji w Polsce, polega na wysłaniu bezpośrednio do bankowości elektronicznej klienta właściwie przygotowanego dokumentu (rachunku lub faktury) wraz z możliwością jego spłaty bezpośrednio z poziomu bankowości internetowej.

POLECENIE ZAPŁATY

Bardzo użyteczny sposób na automatyczne opłacanie rachunków i opłat cyklicznych. Dostawca po wykonaniu usługi przekazuje do banku klienta informację o kwocie należności, a bank reguluje ją w terminie płatności, który jest podany na fakturze. Usługa ta jest możliwa po uzyskaniu jednorazowej zgody klienta na automatyczne obciążanie rachunku przez dostawcę usługi [Dlaczego warto..., 2016, s. 4–5].

KORZYŚCI DLA GOSPODARKI, ADMINISTRACJI PUBLICZNEJ I OBYWATELI ORAZ BARIERY UPOWSZECZNIANIA PŁATNOŚCI BEZGOTÓWKOWYCH

Obrót pieniężny może być realizowany z użyciem gotówki lub bezgotówkowo. Każda z tych form ma swoje wady i zalety. Banknoty i monety są nie tylko tradycyjnym, powszechnie akceptowalnym instrumentem płatniczym, są przede wszystkim pieniądzem w postaci materialnej. Ma to swoje dobre strony, ale jednocześnie uprawdopodobnia ryzyko bezpowrotnej utraty tych pieniędzy w razie zgubienia, kradzieży lub w razie wystąpienia przypadków losowych (np. pożaru) [Dlaczego warto..., 2016, s. 9].

Pieniądz bankowy oraz obrót bezgotówkowy przynoszą z kolei wiele korzyści nie tylko konsumentom, ale również państwu i instytucjom publicznym, w tym samorządom, oraz mają pozytywny wpływ na gospodarkę.

Obrót bezgotówkowy oznacza większą wygodę obywateli. Już ponad 30% Polaków regularnie dokonuje płatności kartowych, zaś chęć płacenia wyłącznie za pomocą karty deklaruje blisko połowa społeczeństwa. Ponad 70% klientów banków korzysta z rozwiązań bankowości elektronicznej. Jednocześnie klienci

banków coraz częściej korzystają z aplikacji bankowości mobilnych, które umożliwiają dokonywanie płatności niezależnie od miejsca i pory. Obecnie już ponad 5 mln klientów korzysta z tego typu nowoczesnych aplikacji bankowych.

Regulując płatności bezgotówkowe, obywatel nie wyszukuje w portfelu dokładnej lub zbliżonej do zapłaconia kwoty, a osoba przyjmująca płatność nie musi wydawać reszty. Dodatkowo doświadczenia jednostek, które oferują swoje usługi w wersji elektronicznej, pokazują, że udostępnienie e-usług pozwala na automatyzację wielu spraw urzędowych – nie ma konieczności osobistej wizyty w urzędzie oraz nie ma ograniczeń czasowych (sprawę można załatwić również poza godzinami pracy urzędu).

Obrót bezgotówkowy oznacza również mniejsze koszty i większe bezpieczeństwo transakcji. Mniej gotówki, a więcej pieniędzy w formie bezgotówkowej sprawia, że koszty związane z jego obsługą są niższe. Przechowywanie gotówki wymaga fizycznych urządzeń i zabezpieczeń, spełniających odpowiednie standardy, co przysparza kosztów dla każdego podmiotu lub instytucji obsługującej gotówkę.

Wszystkie transakcje bezgotówkowe są poddawane weryfikacji, a więc pewność, że urząd otrzyma środki pieniężne, jest identyczna, jak w przypadku płatności gotówkowych.

Zmniejszenie obrotu gotówkowego w społeczeństwie i gospodarce obniża ryzyko rozbojów i kradzieży gotówki przechowywanej w kasach sklepów, innych jednostek gospodarczych lub publicznych, czy też przez ludność – w portfelu bądź w domu.

Płatności bezgotówkowe zwiększają także transparentność obrotu gospodarczego, a tym samym pozwalają na zmniejszenie szarej strefy, w której dominują płatności gotówkowe. W efekcie zwiększają się dochody budżetowe z tytułu zwiększonych podatków zarówno na poziomie centralnym, jak i regionalnym.

Ważnym czynnikiem wzrostu gospodarczego i rozwoju regionalnego są różnego rodzaju inwestycje, które w istotnym stopniu są finansowane przez kredyt bankowy. Więcej płatności bezgotówkowych oznacza większe depozyty w bankach, co daje większe możliwości rozwijania akcji kredytowej, w tym również kredytów na inwestycje. Taka sytuacja jest korzystna także dla samorządów – mogą one wówczas zwiększyć inwestycje własne lub podmiotów gospodarczych z regionu.

Obrót bezgotówkowy usprawnia pracę urzędu oraz wpływa na pozytywne postrzeganie urzędu przez obywateli. Płatności bezgotówkowe gwarantują większą przejrzystość i kontrolę wpływów środków na rachunek bankowy i wypływów z tego rachunku. Dzięki specjalnym funkcjonalnościom terminala płatniczego wpłacane środki mogą zostać automatycznie przetransferowane na odpowiednie rachunki bankowe w zależności od rodzaju wpłaty.

Jedną z najważniejszych korzyści dla jednostek samorządowych z rozpoczęcia lub zwiększenia przyjmowania podatków i opłat w formie bezgotówkowej jest bardzo pozytywny wpływ na postrzeganie urzędu przez obywateli jako nowoczesnego i przyjaznego mieszkańcom. Obywatele, posiadając w większości

swoje oszczędności w banku i chcąc zapłacić w urzędzie tymi środkami, nie byliby zmuszeni szukać bankomatu, aby je wypłacić, ale bezpośrednio skorzystaliby z możliwości zapłaty elektronicznym instrumentem płatniczym. Takie oczekiwania wyraża, według wyników badania z 2016 r., większość polskiego społeczeństwa, która chciałaby mieć większą swobodę w wyborze formy płatności także w urzędach [*Dlaczego warto...*, 2016, s. 9–10].

Jeśli chodzi o ograniczenia rozwoju obrotu bezgotówkowego to istniejące bariery kulturowe (przede wszystkim mocne przywiązanie do korzystania z gotówki), brak wystarczającej wiedzy społeczeństwa w zakresie korzyści i sposobu korzystania z rachunków bankowych, kart płatniczych, aplikacji bankowych, jak również innych bezgotówkowych instrumentów płatniczych przyczyniają się do wciąż niskiego poziomu obrotu bezgotówkowego w Polsce. Z drugiej strony pojawiają się realne zagrożenia (dotyczące głównie rozwoju technologii), które powinny być bezzwłocznie identyfikowane i eliminowane [*Strategia rozwoju...*, 2009, s. 119].

PROGRAM UPOWSZECHNIANIA PŁATNOŚCI BEZGOTÓWKOWYCH W JEDNOSTKACH ADMINISTRACJI PUBLICZNEJ

Ministerstwo Rozwoju we współpracy z Krajową Izbą Rozliczeniową S.A. od 2017 roku realizuje prace w ramach „Programu upowszechniania płatności bezgotówkowych w jednostkach administracji publicznej”. Program dotyczy urzędów wojewódzkich, urzędów marszałkowskich, urzędów miast i gmin, starostw powiatowych oraz Policji.

W ramach Programu został przygotowany model akceptacji płatności bezgotówkowych z wykorzystaniem terminali POS i użyciem WebPOS Paybynet w jednostkach administracji publicznej, który jest bezpłatny zarówno dla urzędu, jak i dla płatników.

W celu zagwarantowania przejrzystości w relacjach pomiędzy wszystkimi podmiotami biorącymi udział w Programie, zaangażowano w proces jego realizacji partnera społecznego – Fundację KIR na rzecz Rozwoju Cyfryzacji „Cyberium”. Partner społeczny odpowiada za wsparcie edukacyjne Programu oraz pozyskiwanie funduszy na jego realizację. Środki na realizację Programu pochodzą z darowizn przekazywanych przez KIR dla Fundacji na rzecz Rozwoju Cyfryzacji „Cyberium” oraz przez inne podmioty.

W ramach procesu prowadzonego przez KIR we współpracy z Ministerstwem Rozwoju do obsługi Programu w zakresie płatności bezgotówkowych w terminalach POS zostali wybrani także Partnerzy: First Data Polska S.A., które zapewnia obsługę płatności bezgotówkowych w terminalach POS w urzędach oraz Centrum Elektronicznych Usług Płatniczych eService Sp. z o.o do obsługi płatności bezgotówkowych wykonywanych w terminalach POS w Policji.

Program realizowany jest dzięki zawartemu pomiędzy Ministrem Rozwoju i Finansów a KIR „Porozumieniu w sprawie współpracy w ramach upowszechniania płatności bezgotówkowych w jednostkach administracji publicznej” [*Program upowszechniania...*, (http)].

Do końca I kwartału 2018 roku do „Programu upowszechniania płatności bezgotówkowych w jednostkach administracji publicznej” przystąpiło ponad 1,4 tys. urzędów, czyli ponad 50% wszystkich urzędów w Polsce. Umowy na instalację terminali POS lub WebPOS Paybynet zawarto z 1165 urzędami. W tym czasie obywatele dokonali w urzędach 448 tys. transakcji bezgotówkowych o wartości 60,3 mln zł [Boczoń, 2018].

Z badania przeprowadzanego przez Warszawski Instytut Bankowości na próbie niemal 300 gmin wynika, że możliwość płacenia bezgotówkowo jest bardzo dobrze przyjmowana przez mieszkańców – najwyższą ocenę w tym zakresie przyznało 70% gmin. Sami urzędnicy wysoko ocenili przydatność realizacji programu (75% najwyższych ocen) oraz jego techniczne wykonanie przez KIR – średnia ocen 4,5 na 5, w tym 64% najwyższych ocen [*Gminy coraz chętniej...*, (http)].

ZAKOŃCZENIE

W ostatnich kilku latach widoczny jest w Polsce znaczny rozwój obrotu bezgotówkowego, ale nadal potencjał wzrostu jest bardzo duży, ponieważ w dalszym ciągu to gotówka dominuje w rozliczeniach pieniężnych.

Jak wynika z artykułu, płatności bezgotówkowe niosą za sobą liczne korzyści, zarówno dla konsumentów, przedsiębiorców, jak i dla obywateli oraz administracji publicznej.

Przedstawione w artykule dane wskazują na pozytywny kierunek rozwoju płatności bezgotówkowych w zakresie rozliczeń w jednostkach administracji publicznej – znacząco rośnie liczba urzędów akceptująca płatności bezgotówkowe.

W ramach działań zmierzających do wzrostu obrotu bezgotówkowego niezbędna jest systematyczna współpraca wszystkich uczestników rynku, czyli z jednej strony posiadaczy rachunków bankowych i instytucji finansowych, oferujących im różne możliwości i instrumenty płatnicze, z drugiej podmiotów akceptujących płatności instrumentami bezgotówkowymi, a więc nie tylko punktów handlowo-usługowych, ale także różnego rodzaju urzędów i instytucji publicznych.

BIBLIOGRAFIA

- Boczoń W., 2018, *Nie w każdym urzędzie zapłacisz kartą bez prowizji*, <https://www.bankier.pl/wiadomosc/Nie-w-kazdym-urzedzie-zaplacisz-karta-bez-prowizji-7594980.html> (dostęp: 4.08.2018 r.).

- Dlaczego warto akceptować płatności bezgotówkowe?*, Broszura edukacyjna, Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii, 2016, Warszawa.
- Gminy coraz chętniej stawiają na obrót bezgotówkowy*, <http://bde.wib.org.pl/gminy-cora-z-chetniej-stawiaja-na-obrot-bezgotowkowy/>, (dostęp: 10.08.2018 r.).
- Obrót bezgotówkowy – zalety i korzyści wynikające z jego upowszechnienia*, 2008, Narodowy Bank Polski, Departament Systemu Płatniczego, Grupa Robocza ds. Programu Obrotu Bezgotówkowego przy Koalicji na Rzecz Obrotu Bezgotówkowego i Mikropłatności, Warszawa.
- Polasik M., Maciejewski K., 2009, *Innowacyjne usługi płatnicze w Polsce i na świecie*, „Materiały i Studia”, nr 241, NBP, Warszawa.
- Porównanie wybranych elementów polskiego systemu płatniczego z systemami innych krajów Unii Europejskiej za 2016 r.*, 2017, Departament Systemu Płatniczego NBP, Warszawa.
- Program upowszechniania płatności bezgotówkowych w urzędach*, <https://www.kir.pl/administracja/program-bezgotowkowy-dla-urzedow/informacja-o-programie/> (dostęp: 2.08.2018 r.).
- Strategia rozwoju obrotu bezgotówkowego w Polsce na lata 2009–2013 (projekt)*, 2009, Narodowy Bank Polski, Związek Banków Polskich, Koalicja na Rzecz Obrotu Bezgotówkowego i Mikropłatności, Warszawa.
- Żukowska H., Żukowski M. (red.), 2013, *Obrót bezgotówkowy w Polsce*, Wydawnictwo KUL, Lublin.

Streszczenie

Obrót bezgotówkowy jest ważnym wskaźnikiem poziomu rozwoju gospodarczego kraju. Płatności bezgotówkowe w ostatnich kilkunastu latach zyskały znaczącą akceptację społeczną, a jednocześnie intensywnie się rozwijają.

Wśród korzyści jakie przynosi obrót bezgotówkowy dla gospodarki, administracji publicznej i obywateli możemy wyróżnić: większą wygodę obywateli, bardziej przyjazną obsługę obywateli, mniejsze koszty i oszczędność czasu, bezpieczeństwo transakcji i obywatela, spadek przestępczości, wyższe wpływy do budżetu państwa i budżetów lokalnych, pozytywny wpływ na rozwój lokalnych inwestycji, usprawnienie prac urzędu, pozytywny wpływ na postrzeganie urzędu przez obywateli.

Wśród rodzajów płatności bezgotówkowych wyróżniamy płatności bezpośrednie (np. w kasie urzędu) oraz płatności zdalne (np. przelew elektroniczny, płatność kartą płatniczą, płatność z użyciem aplikacji mobilnej).

Ministerstwo Rozwoju we współpracy z Krajową Izbą Rozliczeniową S.A. od 2017 roku realizuje prace w ramach Programu upowszechniania płatności bezgotówkowych w jednostkach administracji publicznej. Program dotyczy urzędów wojewódzkich, urzędów marszałkowskich, urzędów miast i gmin, starostw powiatowych oraz Policji.

W ramach Programu został przygotowany model akceptacji płatności bezgotówkowych z wykorzystaniem terminali POS i użyciem WebPOS Paybynet w jednostkach administracji publicznej, który jest bezpłatny zarówno dla urzędu, jak i dla płatników.

Do końca I kwartału 2018 roku do „Programu” przystąpiło ponad 1,4 tys. urzędów, czyli ponad 50% wszystkich urzędów w Polsce. Umowy na instalację terminali POS lub WebPOS Paybynet zawarto z 1165 urzędami.

Słowa kluczowe: płatności, obrót bezgotówkowy, administracja publiczna.

Non-cash payments in public administration units

Summary

Non-cash trade is an important indicator of the level of economic development in a country. Non-cash payments in the last years have gained significant social acceptance, and at the same time are developing intensively.

Among the benefits of non-cash transactions for the economy and public administration and citizens, we can distinguish: greater convenience of citizens, more friendly citizen service, lower costs and time savings, transaction and citizen security, crime reduction, higher revenues to the state budget and local budgets, positive impact of the development of local investments, improvement of the office's work, positive impact on the perception of the office by citizens.

Among the types of non-cash payments, we distinguish direct payments (eg at the office) and remote payments (eg electronic transfer, payment by card, payment by mobile application).

Ministry of Development in cooperation with Krajowa Izba Rozliczeniowa S.A. (KIR) since 2017, has been carrying out work within the framework of the Program for the promotion of non-cash payments in public administration units. The program applies to voivodship offices, marshal offices, city and commune offices, powiat starosts and the Police.

As part of the Program, a model for acceptance of non-cash payments has been prepared using POS terminals and using WebPOS Paybynet in public administration units, which is free both for the office and payers.

By the end of the first quarter of 2018, over 1.4 thousand offices had joined the "Program" – more than 50 percent all offices in Poland. Contracts for the installation of POS terminals or WebPOS Paybynet were concluded with 1165 offices.

Keywords: payments, non-cash transactions, public administration.

JEL: G29, H79, O31.